

Asia: VN/20317/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi koulutuskorvauksen lakkauttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry vastustaa työryhmän mietinnössä esitettyä taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä annetun lain ja koulutuksen korvaamisesta annetun lain kumoamista. Työntekijäjärjestöillä ei ollut tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa esityksen sisältöön ja valmistelu tehtiin erittäin tiukalla aikataululla. Hyvän lainsäädännön perusteita ei noudatettu esimerkiksi lausuntokierroksen osalta, joka kohdistuu suurimmaksi osaksi lomakaudelle.

Koulutuksen korvaamisesta annettu laki

Koulutuskorvaus on mahdollistanut monelle työnantajalle henkilöstön osaamisen kehittämisen tilanteessa, jossa taloustilanne on ollut hyvin tiukka. Koulutuskorvauksen käyttö on erityisesti hyvinvointialueilla ja kunnissa laajaa. Vuonna 2024 maksetuista koulutuskorvauksista 74 prosenttia kohdistui kunta- ja hyvinvointialan työnantajille.

Koulutuskorvauksen poistaminen heikentää työntekijöiden mahdollisuuksia päästä työnantajan kustantamaan ja työajalla tapahtuvaan koulutukseen. Koulutuskorvauksen poistaminen myös heikentää täydennyskoulutusvelvoitteen toteutumista sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hyvinvointialueilla on lakiin perustuva velvollisuus huolehtia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ammatillisesta kehitymisestä ja riittävästä täydennyskoulutuksesta. Riittävä koulutus takaa osaltaan myös asiakas- ja potilasturvallisuuden. Hoidon laatu ja työn tuottavuus voi heikentyä, jos uran aikaista kouluttautumista vähennetään.

Mietinnön mukaan koulutuskorvauksen lakkauttamisen vaikutusta julkiseen talouteen kokonaisuudessaan on vaikea arvioida, koska koulutuskorvauksen vaikutusta koulutuksen järjestämiseen ei voida tarkkaan arvioida. On todennäköistä, että säästöjä syntyy ennakoitua vähemmän, koska valtion on joka tapauksessa tuettava hyvinvointialueita ja kuntia lakisääteisten velvoitteiden hoitamisessa (esim. sote-henkilöstön ammatillinen kehittäminen ja täydennyskoulutus).

Koulutuskorvauksen lakkauttamista perustellaan tarpeella vähentää julkisia menoja. Hallituksen aiempaa esitystä yritysten koulutusvähennyksen lakkauttamisesta sen sijaan perusteltiin vähennyksen vähäisellä käytöllä. On erikoista, että kahden rinnakkaisen järjestelmän lakkauttamista perustellaan täysin päinvastaisilla syillä ottaen huomioon, että sekä koulutuskorvauksen että koulutusvähennyksen tavoitteena on ollut tukea työnantajia henkilöstön osaamisen kehittämisessä.

Koulutuskorvauksen poistaminen kohdentuu pitkälti samoille toimialoille, joilla työskentelevät hyödynsivät eniten vuonna 2024 lakkautettua aikuiskoulutustukea. Vaikutukset kumuloituvat yhteiskunnan kannalta kriittisille toimialoille erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, kasvatuksessa ja koulutuksessa.

Koulutuskorvauksen poistaminen kohdistuu erityisesti naisvaltaisille aloille. Vuonna 2024 aikuiskoulutustuen saajista naisia oli 76 prosenttia ja miehiä 24 prosenttia. Jatkuvan oppimisen rahoitukseen liittyvät kumuloituvat leikkaukset johtavat työmarkkinoiden epätasa-arvon syvenemiseen, kun Orpon hallitus on tehnyt myös paljon muita aikuiskoulutukseen kohdistuvia leikkauksia. Leikkauksien ja muiden työmarkkinoiden tasa-arvoa heikentävien hallitusohjelmahankkeiden kokonaisvaikutusta ei ole arvioitu.

Mietinnön mukaan koulutuskorvaushakemuksiin tai oikaisuhakemuksiin tehtyihin päätöksiin kohdistuvaa muutoksenhakuoikeutta ei ehdoteta rajoitettavaksi. Tämän vuoksi Työllisyysrahaston hyväksyessä oikaisuvaatimuksen, koulutuskorvauksesta voi syntyä kuluja myös jatkossa. Mietinnössä esitetään, että näin syntyvä koulutuskorvausmeno rahoitettaisiin nykytilasta poiketen palkansaajien ja työnantajien työttömyysvakuutusmaksun tuotosta. SAK katsoo, että jos koulutuskorvaus lakkautetaan, valtion tulee vastata syntyvistä kustannuksista koulutuskorvauksen maksamisen päättymiseen saakka.

Laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä

Laissa on säädetty koulutussuunnitelmasta, jonka tarkoituksena on kartoittaa laajasti työpaikan osaamistarpeita ja sen perusteella suunnitella ja toteuttaa koulutuksia, jotka parantavat osaamista. Koulutussuunnitelman poistuminen todennäköisesti vähentää myös muuta kuin koulutuskorvauksen piirissä olevaa koulutusta.

Koulutussuunnitelman poistuminen heikentää työnantajan kannusteita henkilöstön suunnitelmalliseen osaamisen kehittämiseen ja sitä koskevaan vuoropuheluun yhdessä henkilöstöedustajien kanssa. Tämä on ristiriidassa työn tuottavuuden parantamista koskevien tavoitteiden kanssa. Tutkimustiedon perusteella työntekijöiden osaamisen ja hyvinvoinnin vahvistaminen on olennaista työn tuottavuuden parantamisen näkökulmasta (Haltia ym. 2024, Työelämän tilannekuvia: Työhyvinvoinnista ja osaamisesta löytyy tuottavuuden kasvun mahdollisuuksia. Sosiaali- ja terveysministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö, Työterveyslaitos.).

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Vanhala Laura
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry